

Zbirni podatci

Autor: Antonio Marečić

Datum objave: 05.03.2024

[Poveznica do dokumenta na portalu IUS-INFO](#)

Tekst

Ugovaranje u korist i na teret trećeg

U ovom članku pisat ćemo o ugovaranju u korist i na teret trećeg, odnosno je li moguće i dopušteno, suprotno općim učincima ugovora prema kojima ugovor stvara prava i obveze za ugovorne strane, ugovoriti neko pravo u korist treće osobe ili obvezu na teret treće osobe. Ugovaranje u korist i na teret trećeg normirano je odredbama čl. 337. do 341. Zakona o obveznim odnosima („Nar. nov.“, broj 35/05., 41/08., 125/11., 78/15., 29/18., 126/21., 114/22., 156/22., 145/23., 155/23.; dalje: ZOO) koje su sadržajno gotovo identične odredbama čl. 149. do 153. Zakona o obveznim odnosima („Narodne novine“ broj 53/91., 73/91., 3/94., 111/93., 107/95., 7/96., 91/96., 112/99., 88/01.; dalje: ZOO/91) koji je ranije uređivao tu materiju. Prema tome, sudska praksa prema ranije važećem Zakonu o obveznim odnosima može se primijeniti i danas.

1. Uvod

Ugovor je pravni posao zaključen suglasnim očitovanjem volja dviju ili više osoba usmjerenim na nastanak pravom dopuštenih pravnih učinaka koji se sastoje u postanku, prestanku ili promjeni pravnih odnosa. Opći učinak ugovora je taj da ugovor stvara prava i obveze za ugovorne strane.¹ Dakle, ugovorni odnosi su relativni jer oni djeluju (proizvode učinke) samo za strane koje se u tom ugovornom odnosu nalaze. Na temelju obveze koja je nastala iz ugovora vjerovnik je ovlašten zahtijevati od dužnika njezino ispunjenje, a dužnik je dužan u cijelosti ispuniti je, s time da za ispunjenje obveze dužnik odgovara cjelokupnom svojom imovinom.² Drugim riječima, sklapanjem ugovora nastaje pravo na strani vjerovnika te obveza na strani dužnika, što znači da se to pravo može istaknuti samo prema dužniku, ali ne i prema trećoj osobi.

Iz sudske prakse izdvajamo:

„U smislu odredbe čl. 17. ZOO/91 stranke obveznog odnosa dužne su izvršiti svoju obvezu i odgovorni su za njezino ispunjenje. Zaključen ugovor stvara prava i obveze za ugovorne strane (čl. 148. st. 1. ZOO-a i čl. 336. st. 1. ZOO/05), pa su stranke ugovora dužne poštivati ugovor i postupati savjesno u izvršenju ugovorom preuzetih obveza.“³

„O spornom pravnom pitanju (ne)postojanja obveze prvotuženika da tužitelju plati utuženu cijenu robe treba odlučiti po pravilima (propisima) o učincima ugovora. U čl. 148. ZOO/91 reguliraju se učinci ugovora među ugovarateljima i u stavku 1. toga članka propisuje da ugovor stvara prava i obveze za ugovorne strane. U spornom pravnom odnosu iz ugovora o prodaji ugovorne strane su tužitelj (prodavatelj) i drugotuženik (kupac), što, sukladno citiranoj odredbi iz st. 1. čl. 148. i čl. 454. st. 1. ZOO/91, znači da je iz spornog ugovora o prodaji nastala obveza drugotuženika da tužitelju plati utuženu cijenu. Prvotuženik nije u ugovornom odnosu s tužiteljem, pa sporni ugovor, arg. a contrario iz st. 1. čl. 148. ZOO/91, za njega ne stvara obvezu plaćanja utužene cijene. On nije ni kupac niti je preuzeo jamstvo za plaćanje cijene.“⁴

Nadalje, ugovor ima učinak i za univerzalne pravne sljednike ugovornih strana. Univerzalni (sveopći) pravni sljednik je osoba koja u cijelosti stupa u pravni položaj svojega prednika. Kod fizičkih osoba do sveopćeg pravnog sljedništva dolazi nasljeđivanjem, a kod pravnih osoba pripajanjem ili spajanjem trgovačkih društava. Međutim, pravilo da ugovor ima učinak i za univerzalne pravne sljednike ima svoje iznimke. Naime, ugovor neće imati učinak za univerzalne pravne sljednike ako je što drugo ugovoreno ili što drugo proizlazi iz naravi samog ugovora.⁵ Kako sudionici u obveznom odnosno slobodno uređuju obvezne odnose⁶ te mogu svoj obvezni odnos urediti drukčije nego što je određeno odredbama ZOO-a osim ako iz pojedine odredbe ZOO-a ili iz njezina smisla ne proizlazi što drugo⁷, to oni ugovorom

mogu ograničiti učinke ugovora za vrijeme života ugovornih strana. Primjerice, u ugovoru u zakupu ugovorne strane mogu ugovoriti da u slučaju smrti zakupnika ili zakupodavca zakup prestaje.⁸ Ako pak iz naravi samog ugovora proizlazi da se radi o ugovoru u kojem su obveze nastale s obzirom na osobna svojstva ugovornih strana ili osobne sposobnosti dužnika, ugovor također neće proizvoditi učinke za univerzalne sljednike, već se on gasi smrću dužnika ili vjerovnika.⁹ Primjerice, kod ugovora o djelu prema kojem se izvođač kao akademski slikar obvezao izraditi određenu sliku za naručitelja, ugovor će prestati smrću izvođača te obveza izrade slike neće preći na njegove nasljednike. Osim navedenih iznimaka o učincima ugovora na univerzalne pravne sljednike, ukazujemo da i odredbama zakona može biti propisano drugačije. Tako u slučaju smrti davatelja uzdržavanja prije primatelja uzdržavanja, kod ugovora o doživotnom njegova prava i obveze iz ugovora prelaze na njegova bračnog druga i njegove potomke koji su pozvani na nasljedstvo, ako oni na to pristanu, dok kod ugovora o dosmrtnom uzdržavanju njegova prava i obveze iz ugovora prelaze na sve njegove nasljednike, također ako oni na to pristanu.¹⁰ Iako u odredbama ZOO-a o općim učincima nije izričito propisano, ugovor može imati učinak i na singularne pravne sljednike ugovornih strana (onaj koji stječe samo jedno ili nekoliko prava). To će npr. biti slučaj ustupa tražbine (cesije)¹¹ ili prijenosa ugovora¹².

Iz sudske prakse izdvajamo:

„Do univerzalnog pravnog sljedništva fizičkih osoba dolazi prije svega povodom nasljeđivanja, pri čemu nasljednik ne stječe samo prava i obveze kao takve, nego stupa na mjesto svojega pravnog prednika u svim građanskopravnim odnosima u kojima je prednik bio i to naravno samo u visini vrijednosti naslijeđene imovine. Kako je u konkretnom slučaju tuženik naslijedio iza pok. M. P. upravo pravo koje proizlazi iz gore navedenog Ugovora, te kako je isti činom nasljeđivanja postao njezin univerzalni pravni sljedbenik glede navedenog prava, to sukladno odredbi čl. 148. ZOO-a na istoga prelaze i učinci tog Ugovora...”¹³

„Prema odredbi članka 9. ZOO-a sudionik u obveznom odnosu dužan je ispuniti svoju obvezu i odgovoran je za njezino ispunjenje. Odredbom članka 336. stavka 1. ZOO-a je propisano da ugovor stvara prava i obveze za ugovorne strane, dok je stavkom 2. istog članka određeno da ugovor ima učinak i za univerzalne pravne sljednike ugovornih strana, osim ako je što drugo ugovoreno ili što drugo proizlazi iz naravi samog ugovora. Tužitelj u konkretnom slučaju nije ugovorna strana iz sporazuma o osiguranju prijenosom vlasništva na temelju kojega je izvršen upis fiducijarnog vlasništva na prednika tuženika, a ni univerzalni pravni sljednik neke od ugovornih strana, te kao treća osoba nije ovlašten zahtijevati izdavanje tabularne isprave za brisanje fiducijarnog vlasništva s imena prednika tuženika.”¹⁴

2. Ugovaranje u korist treće osobe

Ugovorom se može ustanoviti pravo u korist treće osobe.¹⁵ Kad netko ugovori u svoje ime tražbinu u korist trećega, treći stječe vlastito i neposredno pravo prema dužniku ako nije što drugo ugovoreno ili ne proizlazi iz okolnosti posla.¹⁶

Naime, ugovor u kojem je ugovoreno pravo u korist treće osobe je takav obvezni ugovor kojim se jedna ugovorna strana (promitent) obvezuje drugoj strani (stipulant, promisar) ispuniti određenu činidbu ne svom suugovaratelju, nego u korist neke treće osobe (korisnik, beneficijar) s takvim pravom da treća osoba ispunjenje činidbe može zahtijevati samostalno i izravno od promotenta, iako pri sklapanju ugovora nije sudjelovala ni osobno ni preko zastupnika. Radi se o iznimci od općeg pravila da ugovor stvara prava i dužnosti samo za ugovorne strane jer se pravni učinci ugovora u korist trećega neposredno protežu i na trećega, iako on nije ugovorna strana, te je upravo treća osoba korisnik iz tog ugovora s pravnim položajem koji mu daje pravo da neposredno od ugovaratelja zahtijeva ispunjenje onoga što je ugovoreno u njegovu korist. U ugovoru u kojem se ustanovljuje pravo u korist treće osobe, ta treća osoba mora biti određena ili barem odrediva, odnosno u ugovoru se mora navesti dovoljno podataka kako bi se ona mogla individualizirati u vrijeme ispunjenje ugovora. Ugovor kojim je ugovoreno pravo u korist treće osobe nije posebna vrsta ugovora (*sui generis*), već se radi o ugovornoj odredbi (klauzuli) koja se može uglaviti u bilo koju vrstu ugovora.

U nastavku dajemo primjerak ugovora u kojem je ugovoreno pravo u korist treće osobe.

PRODAVATELJ: _____

(ime i prezime / naziv, adresa prebivališta / sjedišta, osobni identifikacijski broj)

i

KUPAC: _____

(ime i prezime / naziv, adresa prebivališta / sjedišta, osobni identifikacijski broj)

sklopili su u Zagrebu dana ____ . ____ . ____ godine sljedeći:

UGOVOR O KUPOPRODAJI NEKRETNINE

Članak 1.

Ovim ugovorom prodavatelj prodaje, a kupac kupuje nekretninu oznake kčbr. 123 koja u naravi predstavlja kuću i dvorište u Zagrebu, Zagrebačka ulica broj 100 površine 1000 m², upisanu u zk.ul.br. 999 k.o. Grad Zagreb

Članak 2.

Ugovorne strane suglasno utvrđuju da kupoprodajna cijena za nekretninu navedenu u članku 1. ovog ugovora iznosi ukupno _____ kuna.

Članak 3.

Ugovorne strane su suglasne da se pravo na isplatu kupoprodajne cijene iz članka 2. ovog ugovora, ugovara u korist treće osobe _____, koja stječe vlastito i neposredno pravo zahtijevati isplatu prema kupcu.

Kupac se obvezue isplatiti kupoprodajnu cijenu iz članka 2. ovog ugovora na račun treće osobe kod _____ banke d.d., IBAN: _____.

Članak 4.

Prodavatelj ovlašćuje kupca da na osnovi ovog Ugovora, a bez svakog daljnjeg pitanja i odobrenja, ishodi u zemljišnim i drugim javnim knjigama uknjižbu prava vlasništva na nekretnini iz članka 1. ovog Ugovora i to na ime i vlasništvo kupca.

Članak 5.

Ugovorne strane su suglasne da će kupac stupiti u posjed nekretnine iz članka 1. ovog Ugovora odmah po sklapanju ugovora i isplati kupoprodajne cijene.

Članak 6.

Prodavatelj jamči kupcu da na nekretnini koja je predmet ovog ugovora ne postoje nikakva upisana ili neupisana prava ili tereti u korist trećih osoba, koja ina bilo koji način isključuju, umanjuju ili ograničavaju prava kupca u njegovu pravu vlasništva.

Članak 7.

Porez na promet nekretnina koje su predmet ovoga Ugovora snosi kupac.

Troškove u vezi s ovjerom potpisa prodavatelja na ovom Ugovoru snosi prodavatelj, dok sve ostale troškove vezano za sastavljanje ovoga Ugovora te troškove vezano za prijenos prava vlasništva u zemljišnoj knjizi ili u drugom javnom očevidniku snosi kupac.

Članak 8.

Ugovorne strane su suglasne da se na sva pitanja koja nisu riješena ovim Ugovorom primjenjuje Zakon o obveznim odnosima.

Članak 9.

Sve eventualne nesuglasice proizašle iz ovog pravnog posla ugovorne strane se obvezuju rješavati mirnim putem, a u slučaju da to nije moguće ugovaraju nadležnost Općinskog građanskog suda u Zagrebu.

Članak 10.

Ovaj ugovor je sastavljen u 3 (slovima: tri) primjerka od kojih po jedan primjerak ostaje svakoj ugovornoj strani, a preostali primjerak iskoristit će se prilikom uknjižbe u zemljišnim knjigama.

Članak 11

U znak prihvata prava i obveza, stranke vlastoručno potpisuju ovaj ugovor.

Prodavatelj

Kupac

Kod ugovora u kojem je ugovoreno pravo u korist treće osobe, postoje tri skupine odnosa. Odnos između suugovaratelja promitenta (dužnika koji ispunjava obvezu) i drugog suugovaratelja stipulanta, zatim između stipulanta i treće osobe - korisnika (beneficijara) te konačno između promitenta i treće osobe - korisnika (beneficijara).

Prvotno navedeni odnos između dvije ugovorne strane, dakle između promitenta i stipulanta koji nazivamo i odnos pokrića, ovisi o vrsti glavnog ugovora koji oni između sebe sklapaju (kupoprodaja, darovanje, najam, zakup i itd.), a u kojem je dodana ugovorna odredba u korist treće osobe. Međutim, ugovaranjem odredbe u korist treće osobe, stipulant i dalje ostaje vjerovnik, s time da on ima pravo zahtijevati da dužnik ispunji prema trećemu ono što je ugovoreno u korist te treće osobe.¹⁷ To znači da u slučaju da promitent ne ispunji svoju obvezu trećoj osobi, stipulant ima aktivnu legitimaciju ustati s tužbom radi ispunjenja obveze, ali pri tome tužbeni zahtjev mora biti usmjeren na ispunjenje te obveze u korist treće osobe. Pravo stipulanta da ustane s tužbom protiv promitenta ima temelj u ugovoru kojeg su oni međusobno sklopili te ono nije u suprotnosti s pravom treće osobe - korisnika iz razloga što stipulant zahtijeva ono što može zahtijevati i sama ta treća osoba - korisnik.

Iz sudske prakse izdvajamo:

„Imajući u vidu sadržaj navedene ugovorne odredbe iz čl. IV. st. 2. Izvansudske nagodbe, prema ocjeni ovog drugostupanjskog suda radi se o ugovornoj klauzuli u korist treće osobe i to tužiteljeva punomoćnika - odvjetnika, što je regulirano odredbom čl. 337. st. 1. ZOO-a. Ugovor, odnosno predmetna Izvansudska nagodba, sklopljena je između stranaka (i to tužitelja kao vjerovnika i tuženika kao dužnika), ali se navedenom ugovornom odredbom jedna ugovorna strana (komitent, ovdje tuženik) obvezao drugoj strani (stipulantu, promisaru, ovdje tužitelju) ispuniti određenu činidbu, ali ne svom suugovaratelju, nego u korist neke treće osobe (korisniku, beneficijaru, ovdje tužiteljevu punomoćniku). Pravni učinak citirane ugovorne odredbe se očituje u tome da treća osoba ispunjenje činidbe može zahtijevati samostalno i izravno od komitenta, iako pri sklapanju ugovora nije sudjelovala ni osobno, ni preko zastupnika, ako nije što drugo ugovoreno ili ne proizlazi iz okolnosti posla. No, time korisnik ne postaje isključivi vjerovnik, nego je tu i stipulant kojem također pripada pravo zahtijevati ispunjenje ugovora, ali ne u njegovu korist, nego u korist beneficijara. Dakle, postoji usporedni zahtjev korisnika i stipulanta prema komitentnu, ali time obveza ne postaje alternativna glede subjekta kojemu se ima ispuniti, jer se ona mora ispuniti samo korisniku. Sukladno tome, u konkretnom slučaju je treća osoba, odnosno tužiteljev punomoćnik na temelju ugovorne odredbe iz čl. IV. st. 2., a prema odredbi čl. 337. st. 1. ZOO-a, mogao od tuženika tražiti ispunjenje, a ne H. Š. d.o.o. kao tužitelj. H. Š. d.o.o. su mogle sukladno odredbi čl. 337. st. 2. ZOO-a tražiti da tuženik tu obvezu ispunji punomoćniku tužitelja, a ne njima kao tužitelju, ali u tužbenom zahtjevu, kojim je sud vezan po čl. 2. st. 1. ZPP-a, to nisu učinile, već su zatražile da se obveza ispunji njima.“¹⁸

Odnos između stipulanta i treće osobe - korisnika (beneficijara) je unutarnji odnos između tih osoba iz kojih proizlazi pobuda (motiv) zbog kojeg stipulant s promitentom ugovara ispunjenje neke obveze u korist treće osobe - korisnika. Primjerice, to može biti jer stipulant ima neku prijašnju obvezu prema trećoj osobi - korisniku ili se jednostavno radi o daru stipulanta prema trećoj osobi - korisniku. U pravnoj teoriji se taj njihov odnos zove valutni (potporni) odnos za koji je odlučno da stipulant može korist za treću osobu - korisnika opozvati ili izmijeniti sve dok treći ne izjavi da prihvaća ono što je ugovoreno u njegovu korist.¹⁹ Ukazuje se da izjava treće osobe - korisnika o prihvaćanju koristi nije od odlučnog značaja za valjanost ugovorne odredbe kojom je nešto ugovorno u njegovu korist. Ona je jedino od odlučnog značaja glede mogućnosti stipulanta da opozove ili izmjeni ugovorenu korist za treću osobu - korisnika. Prema tome, od trenutka od kada treća osoba - korisnik izjavi da prihvaća ono što je ugovoreno u njegovu korist, stipulant više nema mogućnost opozvati ili izmijeniti tu odredbu. Posebno pravilo vrijedi za slučaj smrti stipulanta. Naime, ako je ugovoreno da će promitent ispuniti ono na što se obvezao u korist trećega - korisnika tek nakon smrti stipulanta, potonji može sve do svoje smrti, pa i svojom oporukom, opozvati korist ugovorenu za trećega ako iz samog ugovora ili iz okolnosti ne proizlazi što drugo.²⁰ Kao što smo već ranije rekli, treća osoba - korisnik može izjaviti da prihvaća ono što je ugovoreno u njegovu korist. Jednako tako, on može i izjaviti da odbija korist koja je ugovorena za njega. Ako treća osoba odbije korist koja je ugovorena za njega ili ako stipulant izjavi opoziv, učinak je taj da ugovorena korist pripada stipulantu, osim ako što drugo nije ugovoreno ili proizlazi iz naravi posla.²¹ Prema tome, odbijanjem ili opozivom, otpada mogućnost primjene ugovorne klauzule u korist treće osobe - korisnika koji više nema pravo zahtijevati od promiteta ispunjenje činidbe. Ugovorenu činidbu promitent će u tom slučaju biti dužan ispuniti stipulantu kao da ugovorne klauzule u korist treće osobe - korisnika nije niti bilo.

Iz sudske prakse izdvajamo:

„Prema odredbi čl. 150. st. 1. ZOO/91, ugovaratelj koristi za trećeg može je opozvati ili izmijeniti sve dok treći ne izjavi da prihvaća ono što je ugovoreno u njegovu korist. Ako treći odbije korist koja je ugovorena za njega ili je ugovaratelj opozove, korist pripada ugovaratelju ako što drugo nije ugovoreno ili ne proizlazi iz prirode posla (čl. 152. ZOO/91). Iz podataka u spisu ne može se utvrditi jesu li igrači-dobitnici dali izjavu o tome prihvaćaju li ono što je ugovoreno u njihovu korist, osobito izjavu o tome da odbijaju korist koja je za njih ugovorena. Ne može se utvrditi ni tko su te osobe. Nadalje, iz podataka u spisu nije vidljivo je li tužitelj opozvao korist ugovorenu za igrače-dobitnike. Tužitelj tijekom postupka to nije ni tvrdio, već je, pozivajući se na prethodno navedene predugovore, isticao da je on vlasnik nekretnina jer je njihovu cijenu platio.“²²

Nadalje, odnos između promitenta i treće osobe - korisnika je u biti odnos dužnika i vjerovnika. Promitent je kao dužnik dužan ispuniti ugovorenu obvezu trećoj osobi - korisniku, a treća osoba - korisnik ima vlastito i izvorno pravo izravno zahtijevati ispunjenje ugovorene obveze od promitenta. Dakle, treća osoba - korisnik će od suda tužbenim zahtjevom zahtijevati da naloži promitetnu da njemu ispunu ugovorenu činidbu. Suprotno tome, promitent nije dužan ispuniti ugovorenu obvezu stipulantu (osim ako dođe do odbijanja ili opoziva koristi o čemu je bilo riječi ranije), dok treća osoba - korisnik nije ovlaštena zahtijevati ispunjene obveze od stipulanta. U odnosu između promitenta i treće osobe - korisnika koji se u pravnoj teoriji naziva odnos ispunjenja, promitent može prema trećoj osobi - korisniku isticati sve prigovore koje ima prema ugovaratelju po osnovi ugovora kojim je ugovorena korist za trećega.²³

Iz sudske prakse izdvajamo:

„Pravni učinci ugovora u korist trećega neposredno se odnose i na trećega, iako on nije ugovorna strana. Ugovorom između dviju strana (promitenta i stipulanta) nastaje trostrani obveznopravni odnos jer se učinci tog ugovora proširuju i na treću osobu koja je korisnik iz tog ugovora, i to s takvim pravnim učinkom da treća osoba ispunjenje činidbe (onoga što je ugovoreno u njenu korist) može zahtijevati samostalno i izravno od promitenta (iako nije sudjelovala pri sklapanju ugovora). Prema tome, u konkretnom slučaju radi se o ugovoru u korist trećega, kojim se tuženik (promitent) obvezao da će po isteku trajanja managorskog ugovora tužitelja kao člana uprave A. I. d.d. istoga preuzeti u radni odnos na radnom mjestu voditelja STP. Tužitelj je stoga aktivno legitimiran za podnošenje tužbe kojom traži ispunjenje činidbe, tj. ispunjenje onoga što je ugovoreno u njegovu korist. Dakle, tužitelj u ovom slučaju može tražiti ispunjenje onoga što je ugovoreno u njegovu korist, odnosno da ga tuženik preuzme u radni odnos na radno mjesto voditelja STP.“²⁴

„Polazeći od odredbe čl. 2. Dodatka I. Ugovoru o izvođenju radova kojom su tuženik i Zagorje-Tehnobeton d.d. nominirale upravo tužitelja kao osobu kojoj će biti povjereno podizvođenje radova, te odredbe čl. 3. Dodatka I. kojom se tuženik obvezao platiti izvedene radove podizvođaču neposredno na njegov račun, ocjena je ovoga suda da upravo na temelju te odredbe tužitelj ima pravo zahtijevati od tuženika ispunjenje tražbine jer navedena ugovorna odredba sadržajno predstavlja klauzulu u korist treće osobe u smislu odredbe čl. 337. ZOO-a na temelju koje je tužitelj ovlašten zahtijevati ispunjenje onoga što je ugovoreno u njegovu korist. Zbog toga se ukazuje kao pravilan zaključak prvostupanjskog suda da, unatoč tome što tužitelj nije stranka Ugovora o izvođenju radova niti Dodatka I. tom ugovoru, tužitelj ima pravo zahtijevati od tuženika plaćanje radova i to svoje pravo tužitelj crpi iz odredbe čl. 3. Dodatka I. na temelju koje je stekao prema tuženiku neposredno i vlastito pravo zahtijevati ispunjenje onoga što je ugovoreno u njegovu korist.“²⁵

„Iz sadržaja odredbe članka IV. izvansudske nagodbe od 20. travnja 2010. proizlazi da je u odnosu na odvjetničke troškove u iznosu od 4.378,80 kn tužitelj ugovorio tražbinu u korist treće osobe, odvjetnika Z. T., što je i sam učinio nespornim podneskom od 5. studenog 2013. (list 18. spisa)... Iz navedenog slijedi da je tužitelj u konkretnom slučaju na temelju izvansudske nagodbe tužbom mogao zahtijevati da tuženik naknadu za odvjetničke troškove u iznosu od 4.378,80 kn isplati Z. T., a ne tužitelju. Iz tog razloga, tužitelj nije aktivno legitimiran potraživati isplatu odvjetničkog troška u svoju korist, jer nije vjerovnik te tražbine u smislu odredbe čl. 337. st. 1. ZOO-a. Budući da je sud, vezan granicama zahtjeva koji su stavljeni u postupku (čl. 2. st. 1. ZPP-a), a da tužitelj tužbeni zahtjev nije postavio u skladu s odredbom čl. 337. st. 2. ZOO-a, ocjena je žalbenog suda da tužbeni zahtjev navedenom dijelu nije osnovan.“²⁶

Budući da kada treća osoba - korisnik ostvaruje svoje vlastito i izvorno pravo na ispunjenje obveze od promitenta

„klasičnom“ tužbom na ispunjenje činidbe njemu, u nastavku dajemo primjerak tužbe kojom stipulant zahtijeva ispunjenje ugovorene činidbe od promitenta u korist treće osobe - korisnika, a kako to zahtijeva odredba čl. 337. st. 2. ZOO-a.

Prima:

OPĆINSKI GRAĐANSKI SUD U ZAGREBU

Poslovni broj:

Tužitelj: _____ (ime i prezime), _____ (adresa), OIB _____

Tuženik: _____ (ime i prezime), _____ (adresa), OIB _____

T U Ž B A

I. Tužitelj kao prodavatelj i tuženik kao kupac sklopili su Ugovor o kupoprodaji nekretnine od dana 9. listopada 2022. godine kojim je ugovorena isplata kupoprodajne cijene od 100.000,00 euro u kunsjoj protuvrijednosti prema srednjem tečaju HNB-a na dan isplate u korist treće osobe – sina tužitelja

Dokaz: Ugovor o kupoprodaji

II. No, tuženik nije ispunio svoju ugovorenu obvezu, iako je na to pozvan od strane tužitelja i treće osobe. Tražbina je dospjela 10. listopada 2022.

III. Prema odredbi čl. 337. st. 2. Zakona o obveznim odnosima, ugovaratelj ima pravo zahtijevati da dužnik ispuni prema trećemu ono što je ugovoreno u korist te treće osobe.

IV. Slijedom navedenog tužitelj predlaže da Općinski građanski sud u Zagrebu kao stvarno i mjesno nadležan donese slijedeću:

p r e s u d u

1. Nalaže se tuženiku isplatiti trećoj osobi _____ (ime i prezime), _____ (adresa), OIB _____ iznos od 100.000,00 euro u kunsjoj protuvrijednosti prema srednjem tečaju HNB-a na dan isplate sa zateznom kamatom koja na taj iznos teče od 11. listopada 2022. pa do isplate po stopi koja se određuje za svako polugodište uvećanjem prosječne kamatne stope na stanja kredita odobrenih na razdoblje dulje od godine dana nefinancijskim trgovačkim društvima izračunate za referentno razdoblje koje prethodi tekućem polugodištu za tri postotnih poena, sve u roku od 15 dana.

2. Nalaže se tuženiku naknaditi tužitelju troškove parničnog postupka u roku od 15 dana.

Tužitelj

U Zagrebu, 12. listopada 2022.

3. Osiguranje života u korist treće osobe

Ugovaranje u korist treće osobe u praksi ima široku primjenu kod ugovora o osiguranju. Svaki ugovor o osiguranju može se sklopiti s ugovornom klauzulom u korist treće osobe. No, ZOO posebno regulira u odredbama čl. 981. do 989. osiguranje života u korist treće osobe. Navedeno iz razloga jer kod osiguranja života ugovorna odredba u korist treće osobe dobiva svoj puni smisao s obzirom na to da je osnovni cilj životnog osiguranja financijska zaštita obitelji u slučaju smrti ili teške bolesti osiguranje osobe (npr. trajnog invaliditeta). U nastavku iznosimo kako je ZOO regulirao osiguranje života u korist treće osobe, odnosno posebnosti koji se razlikuju od općih odredbi o ugovaranju u korist treće osobe.

Dakle, ugovaratelj osiguranja života može u ugovoru, a i nekim kasnijim pravnim poslom, pa i oporukom, odrediti osobu kojoj će pripasti prava iz ugovora. Ako se osiguranje odnosi na život neke druge osobe, za određivanje korisnika potrebna je i njezina pisana suglasnost. Korisnik ne mora biti određen po imenu, dovoljno je ako akt sadrži nužne podatke za njegovo određivanje. Kad su za korisnike određena djeca ili potomci, korist pripada i onima koji su rođeni kasnije, a korist namijenjena suprugu pripada osobi koja je bila u braku s osiguranikom u trenutku njegove smrti.²⁷ Kad su za korisnike određena djeca, potomci i uopće nasljednici, ako ugovaratelj osiguranja nije odredio kako će se izvršiti podjela između njih, podjela će se izvršiti razmjerno njihovim nasljedničkim dijelovima, a ako korisnici nisu nasljednici, osigurani iznos bit će podijeljen na jednake dijelove.²⁸

Odredbu kojom se korist iz osiguranja namjenjuje određenoj osobi može opozvati samo ugovaratelj osiguranja, a ne njegovi vjerovnici ili njegovi nasljednici. Ugovaratelj osiguranja može opozvati odredbu o koristi sve dok korisnik na bilo koji način ne izjavi da je prima, kad ona postaje neopoziva. Ipak ugovaratelj može opozvati odredbu o koristi i poslije izjave korisnika da je prima ako je korisnik pokušao ubojstvo osiguranika, a ako se korist daje bez naknade, za opoziv vrijede i odredbe o opozivu dara. Smatra se da je korisnik odbio namijenjenu mu korist ako se poslije smrti ugovaratelja osiguranja na poziv njegovih nasljednika ne očituje u roku od mjesec dana da je prima. Ništetna je izjava kojom se određuje da je određivanje korisnika osiguranja neopozivo.²⁹

Osigurani iznos koji treba biti isplaćen korisniku ne ulazi u ostavinu ugovaratelja osiguranja, pa ni kad su korisnicima određeni njegovi nasljednici. Pravo na osigurani iznos ima samo korisnik, i to od samog sklapanja ugovora o osiguranju, i bez obzira na to kako je i kad određen za korisnika, i bez obzira je li izjavio svoj prihvrat prije ili poslije smrti osiguranika, pa se može obratiti neposredno osiguratelju sa zahtjevom da mu se isplati osigurani iznos. Ako je ugovaratelj osiguranja odredio za korisnike svoju djecu, svoje potomke, ili nasljednike uopće, svakom tako određenom korisniku pripada pravo na odgovarajući dio osiguranog iznosa i ako se odrekne nasljedstva.³⁰ Vjerovnici ugovaratelja osiguranja i osiguranika nemaju nikakvo pravo na osigurani iznos ugovoren za korisnika. Međutim, ako su premije koje je uplatio ugovaratelj osiguranja bile nerazumno visoke prema njegovim mogućnostima u trenutku uplate, njegovi vjerovnici mogu zahtijevati da im se preda dio premija koji premašuje njegove mogućnosti, ako su ispunjene pretpostavke pod kojima vjerovnici imaju pravo na pobijanje dužnikovih pravnih radnji.³¹

Pravo na osigurani iznos korisnik može prenijeti na drugoga i prije osiguranog slučaja, ali mu je zato potreban pisani pristanak ugovaratelja osiguranja, u kojem mora biti navedeno ime osobe na koju se pravo prenosi, a ako se osiguranje odnosi na život neke druge osobe, potreban je isti takav pristanak i te osobe.³² Kad osoba koja je bez naknade određena za korisnika umre prije dospelosti osigurane glavnice ili rente, korist iz osiguranja ne pripada njezinim nasljednicima, nego narednom korisniku, ako ovaj nije određen, ugovaratelju osiguranja.³³ Ako ugovaratelj osiguranja za slučaj smrti ne odredi korisnika ili ako odredba o određivanju korisnika ostane bez učinka zbog opoziva, ili zbog odbijanja određene osobe, ili iz kojega drugog uzroka, a ugovaratelj osiguranja ne odredi drugog korisnika, osigurani iznos pripada ugovaratelju osiguranja, s time da kada je ugovaratelj osiguranja ujedno osiguranik, osigurani iznos pripada nasljednicima ugovaratelja osiguranja sukladno zakonu kojim se uređuje nasljeđivanje.³⁴ U slučaju da osiguratelj isplati osigurani iznos osobi koja bi na nju imala pravo da ugovaratelj osiguranja nije odredio korisnika, on se oslobađa obveze iz ugovora o osiguranju ako u trenutku isplate nije znao niti je mogao znati da je korisnik određen oporukom ili nekim drugim aktom koji mu nije dostavljen, a korisnik ima pravo zahtijevati vraćanje od osobe koja je primila osigurani iznos. Isto vrijedi i u slučaju promjene korisnika.³⁵

4. Ugovaranje na teret trećeg

Ugovaranje na teret treće osobe je zabranjeno. Drugim riječima, ugovorne strane između sebe ne mogu ugovoriti na teret treće osobe neku obvezu. Stoga, zakonom je propisano da obećanje učinjeno drugom da će treći nešto učiniti ili propustiti, trećega ne obvezuje. Međutim obećavatelj odgovara za štetu koju bi druga ugovorna strana pretrpjela zbog toga što treći ne pristaje obvezati se ili ispuniti određenu radnju.³⁶ Iz navedenog slijedi da obećanje, odnosno ugovaranje na teret treće osobe može jedino proizvesti negativne učinke za ugovornu stranu koja postupi protivno toj zabrani, i to njegovu odgovornost za štetu. Za odgovornost za štetu moraju biti kumulativno ispunjene sve pretpostavke odgovornosti, a to su štetna radnja, protupravnost štetne radnje, šteta te uzročno posljedična veza između štetne radnje i štete i osoba koja je odgovorna za štetnu radnju. U pravnoj teoriji izneseno je pravno shvaćanje da se obećavatelj može osloboditi obveze naknade štete ako on umjesto treće osobe obavi obećanu radnju, ako to nije u suprotnosti s ugovorom ili pravnom prirodom činidbe.³⁷ Ipak, nema odgovornosti obećavatelja za štetu ako je drugom obećao da će se samo zauzeti kod trećega da se ovaj obveže nešto učiniti ili propustiti, a u tome nije uspio i pored svega potrebnog zalaganja.³⁸

Iz sudske prakse izdvajamo:

„Uvidom u ugovor od 12. travnja 2006. (list 24. spisa) razvidno je da je u članku 4. navedeno da tuženik daje garanciju za kupca te da je spreman preuzeti sve obaveze iz ugovora. Međutim, ugovor nije potpisan od strane tuženika, već samo od strane kupca B 94 d.o.o. i tužitelja. Prema odredbi čl. 336. st. 1. Zakona o obveznim odnosima („Narodne novine“ broj 35/05; dalje: ZOO) ugovor stvara prava i obveze za ugovorne strane, dok ugovaranje na teret trećega, trećega ne obvezuje (arg. iz čl. 341. st. 1. ZOO-a). Obećanje učinjeno drugom da će treći nešto učiniti ili propustiti, trećega ne obvezuje, a obećavatelj odgovara za štetu koju bi drugi pretrpio zbog toga što treći ne pristaje obvezati se ili ispuniti određenu radnju. Slijedom navedenog, iz odredbe čl. 4. Kupoprodajnog ugovora od 12. travnja 2006. ne proizlazi obveza tuženika za ispunjenje ugovornih obveza, odnosno isplatu kupoprodajne cijene kako to tvrdi tužitelj.“³⁹

„Budući da tužitelj nije dokazao da je tuženik potpisao navedenu Izjavu, a imajući na umu da je tuženik na Izjavi označen kao osoba kojoj se šalju računi, pravilan je zaključak prvostupanjskog suda da ugovor koji je sklopljen između dvaju ugovornih strana, odnosno Izjava koju je tužitelju potpisao U p d.o.o. P, ne obvezuje tuženika. Naime, odredbom čl. 341. st. 1. ZOO-a propisano je da obećanje učinjeno drugome da će treći nešto učiniti ili propustiti, trećeg ne obvezuje, a obećavatelj odgovara za štetu koju bi drugi pretrpio zbog toga što treći ne pristaje obvezati se ili ispuniti određenu radnju.“⁴⁰

„Odredbom članka 341. st. 1. ZOO-a propisano je da obećanje učinjeno drugom da će treći nešto učiniti ili propustiti, trećega ne obvezuje, a obećavatelj odgovara za štetu koju bi drugi pretrpio zbog toga što treći ne pristaje obvezati se ili ispuniti određenu radnju. U konkretnom predmetu nesporno je da pojedine sastavnice S. u R. (dakle, treće osobe - pojedini fakulteti poput Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Pravnog fakulteta i Ekonomskog fakulteta kao i pojedini odjeli poput Odjela biotehnologije i Odjela matematike) u pojedinim akademskim godinama iz Ugovora o izradi i tisku kompleta svjedodžbi i diploma S. u R. (br. 02/2010) nisu naručivali od tužitelja usluge izrade i tiska kompleta svjedodžbi i diploma, a zbog čega je tužitelju nastala šteta u obliku izmakle koristi te je za tu štetu, sukladno odredbi članka 341. st. 1. ZOO-a, odgovoran tuženik, koji je ugovorom obećao tužitelju da će (i) te tuženikove sastavnice naručivati od tužitelja navedene usluge. Time su nesumnjivo ispunjene pojedine zakonske pretpostavke odgovornosti za štetu u smislu odredbe članka 1045. st. 1. ZOO-a.“⁴¹

5. Zaključak

Ugovor stvara prava i obveze za ugovorne strane, s time da ima učinak i za univerzalne pravne sljednike ugovornih strana, osim ako je što drugo ugovoreno ili što drugo proizlazi iz naravi samog ugovora. No, ipak se ugovorom može ustanoviti pravo u korist treće osobe. Kad netko ugovori u svoje ime tražbinu u korist trećega, treći stječe vlastito i neposredno pravo prema dužniku ako nije što drugo ugovoreno ili ne proizlazi iz okolnosti posla. Pored treće osobe i ugovaratelj ima pravo zahtijevati da dužnik ispuni prema trećemu ono što je ugovoreno u korist te treće osobe. S druge strane, obećanje učinjeno drugom da će treći nešto učiniti ili propustiti, trećega ne obvezuje, a ugovaranje na teret trećeg

nije dopušteno te obećavatelj odgovara za štetu koju bi drugi pretrpio zbog toga što treći ne pristaje obvezati se ili ispuniti određenu radnju.

Antonio Marečić, mag. iur.

LITERATURA:

- Zakon o obveznim odnosima („Narodne novine“ broj 35/05., 41/08., 125/11., 78/15., 29/18., 126/21., 114/22., 156/22., 145/23., 155/23.)
- Zakon o obveznim odnosima („Narodne novine“ br. 53/91., 73/91., 3/94., 111/1993., 107/95., 7/96., 91/96., 112/99., 88/01., 35/05.)
- Crnić I., Zakon o obveznim odnosima, Zagreb, 2016.
- Klarić P., Vedriš M., Građansko pravo, Zagreb, 2009.
- Gorenc V., Belanić 3., Momčilović H., Perkušić A., Pešutić A., Slakoper Z., Vukelić M., Vukmir B., Komentar Zakona o obveznim odnosima, Zagreb, 2014.
- <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/home>

1 čl. 336. st. 1. ZOO-a

2 čl. 65. ZOO-a

3 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-1729/2010 od 1. lipnja 2011.

4 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-1/1993 od 15. lipnja 1993.

5 čl. 336. st. 2. ZOO-a

6 Jedino ih ne smiju uređivati suprotno Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim propisima i moralu društva.

7 čl. 2. i 11. ZOO-a

8 čl. 549. ZOO-a

9 čl. 213. ZOO-a

10 čl. 585. st. 1. i čl. 588. st. 1. ZOO-a

11 čl. 80.-89. ZOO

12 čl. 127. ZOO-a

13 Županijski sud u Varaždinu, GŽ-1001/2007 od 16. listopada 2007.

14 Županijski sud u Splitu, Gžst-249/2015 od 15. listopada 2015.

15 čl. 336. st. 3. ZOO-a

16 čl. 337. st. 1. ZOO-a

17 čl. 337. st. 2. ZOO-a

18 Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, PŽ-3824/2015 od 10. svibnja 2017.

19 čl. 338. st. 1. ZOO-a

20 čl. 338. st. 2. ZOO-a

21 čl. 340. ZOO-a

22 Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, PŽ-1803/2020 od 1. lipnja 2020.

23 čl. 339. ZOO-a

24 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Revr-368/2014 od 4. travnja 2017.

25 Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, PŽ-1607/2018 od 27. veljače 2020.

26 Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, PŽ-3580/2014 od 24. kolovoza 2017.

27 čl. 981. ZOO-a

28 čl. 982. ZOO-a

29 čl. 983. ZOO-a

30 čl. 984. ZOO-a

31 čl. 985. ZOO-a

32 čl. 986. ZOO-a

33 čl. 987. ZOO-a

34 čl. 988. ZOO-a

35 čl. 989. ZOO-a

36 čl. 341. st. 1. ZOO-a

37 - Gorenc V., Belanić 3., Momčilović H., Perkušić A., Pešutić A., Slakoper Z., Vukelić M., Vukmir B., Komentar Zakona o obveznim odnosima, Zagreb, 2014., str. 546.

38 čl. 341. st. 2. ZOO-a

39 Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, PŽ-8097/2011 od 1. kolovoza 2014.

40 Županijski sud u Osijeku, GŽ-365/2017 od 23. ožujka 2017.

41 Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, PŽ-5326/2018 od 2. prosinca 2019.